

bent. Et potest expositio hæc confirmari; nam alias illa indulgentia plenaria de injunctis pœnitentiis, majorem, vel minorem effectum haberet, solum quia confessor majorem, vel minorem pœnitentiam imposuit, quod videtur absurdum. Atque ita placuit hæc expositio et sententia Supplm. Gabr., d. 45, q. 3, et favent Palud., d. 20, q. 4; Anton., 4 part., tit. 10, cap. 3, § 5, et (quidquid Corduba dicat, q. 9 et 27) potest facile sustineri, quia ille sensus non est alienus a proprietate verborum; aliquo enim modo impositæ jam sunt pœnitentiæ, quæ jure aliquo taxatae et injunctæ sunt. Item quia, cum non sit major ratio de his pœnis, quam de illis, merito intelligimus omnes esse sub uno verbo contentas.

24. Tandem objici potest (ex Cajetano et Soto supra) c. Cum ex eo, de Pœnitent. et remiss., ubi Episcopis interdicuntur, ne indulgentias concedant nisi de pœnitentiis injunctis; ergo signum est hoc esse facilis, magisque in Ecclesia usitatum, atque adeo particulam illam restringere potest, seu concessionem. Respondeo, juris peritos longe aliter intelligere textum illum, atque ita ex illo, eorumque interpretatione potius sententiam propositam confirmari. Dico ergo ibi solum prohiberi Episcopis, ne ultra annum in die dedicationis alicujus Ecclesiae, nec ultra quadraginta dies pro anniversario die ejusdem dedicationis, concedant; quod autem additur ibi, de pœnitentiis injunctis, non est nova prolatio, sed explicatio potius amplæ concessionis; et ita ex hac parte confirmatur nostra sententia. Prior pars probatur primo ex Innocentio expresse dicente: Non intelligo hanc potestatem restrictam in foro pœnitentiali, quin possit annos et dies prout vult indulgere. Cum Innocentio transeunt Panorm. Hostien. et alii. Idemque sentit Joan. Andr., qui omnes solum intelligunt limitationem illam quoad tempus; idem colligit ex Glossa et Doctoribus in cap. ult., de Pœnitent. et remiss., in 6, in quo texta indulgentiæ Episcoporum, si excedant statutum Concilii generalis in dict. cap. Cum ex eo, nullæ esse dicuntur; dicuntur autem excedere quoad numerum dierum vel annorum, ut ibi Glossa recepta exponit. Denique nullum est verbum in illis juribus, quod alter interpretari cogat, et consuetudo ita etiam interpretata est, quia nunc absolute concedunt Episcopi illud tempus indulgentiæ. Imo nisi ita interpretemur, dicere quis posset, ibi solum esse posi-

tam Episcopis limitationem temporis quoad indulgentias de pœnitentiis injunctis, quoad alias vero nullam esse factam limitationem vel prohibitionem, et ita relinqui in antiquo jure vel usu, quod est plane falsum. Jam ergo probatur posterior pars ex eisdem Doctoribus; expressius vero illam declaravit Panormit., num. 4, ubi ponderat verbum illud textus, *Pœnitentialis satisfactio enervari: Quia optime (inquit) probat, quod indulgentiæ prosunt, nedum in purgatorio, sed etiam quoad pœnitentiam hic injunctam. Et clarus (addit) probat hoc littera infra, de pœnitentiis injunctis.* Et ex communi sententia docet Navarr., in Comment. de Indulg., notab. 11, n. 9 et 10. Non ergo addita est hæc pars ad prohibendum, ne Episcopi concedant indulgentias tanti temporis absolute vel sine ulla additione, sed potius ad explicandum, posse illam concedere non solum absolute, sed etiam de pœnitentiis injunctis, ipsasmet pœnitentias remittendo, simul cum pena purgatorii illis correspondente. Item ex ratione illius textus, scilicet, quia alias enervatur satisfactio pœnitentialis, nihil aliud colligi potest; nec alia ratio afferri potest, ob quam major limitatio fuerit necessaria.

SECTIO IV.

Quotuplex sit effectus indulgentiæ, et consequenter quomodo ex hoc capite dividatur in plenariam et minorem.

1. *Indulgentiæ effectus est unus secundum speciem.* — Quamvis indulgentia, de quaunque remissione dicta, possit habere effectus specie differentes, ut per se notum est, indulgentia vero Ecclesiastica, de qua nunc agimus, et ad quam significandam hæc vox accommodata est, ut in principio notavimus, unicum tantum secundum speciem effectum per se habet, scilicet remissionem pœniæ temporalis relictae in foro Dei ex peccatis remissis quoad culpam, ut ex dictis patet. Unde fit, ut hæc indulgentia secundum speciem unica sit, nec divisionem recipiat; sicut enim motus ex termino, vel privatio ex habitu, ita hic favor indulgentiæ ex effectu, quem confert, suam veluti speciem sortitur. Nec refert quod aliqua indulgentia præter remissionem pœniæ apud Deum relaxet etiam sacramentalē pœnitentiam, tum quia hic non pertinet ad effectum primarium et per se, sed est quasi consequens, et resultans ex primario effectu; tum etiam quia hic effectus de se com-

munis est omni indulgentiæ, semper enim relaxat talem pœnitentiam, si imposta sit; quod autem aliquando non sit imposta, est accidentarium, et tunc etiam in virtute relaxat similem pœnitentiam; nam facit ut pro tali peccato imponi non possit. Neque etiam refert quod hic effectus remissionis hujus pœniæ temporalis communis aliis rebus esse possit; nam, sicut ad eumdem terminum, vel ad idem materiale objectum diversi motus, vel potentia tendunt, et sub diversis rationibus proprias species ab eo accipiunt, quatenus ad illud diversis viis aut modis tendunt, ita in praesenti quamvis remissio pœniæ temporalis, quasi materialiter sumpta, variis modis et a pluribus causis fieri possit, tamen, ut fit extra sacramentum per potestatem clavium, est proprius effectus, a quo indulgentia habet specificam differentiam suam, ut ex dictis de ejus definitione constare potest. An vero in diversis subjectis, et ex modo, quo in eis operatur talem effectum, divisionem aliquam recipiat, videbimus infra agentes de indulgentiis defunctorum.

2. *Effectus indulgentiæ secundum quantitatem est multiplex.* — Hic autem effectus remissionis pœniæ temporalis non est semper æqualis, sed aliquando major, aliquando vero minor, juxta liberalitatem concedentis, et formam concessionis. In hoc enim verum habet commune axioma, indulgentias tantum valere quantum sonant, seu (quod ad præsens sufficit) non plus valere quam sonant. Nam causa efficax effectus indulgentiæ est voluntas concedentis sufficienter expressa; sola enim voluntas interna non operatur, quia debet operari humano modo, ut infra dicemus; non ergo plus operatur quam in forma seu concessione sonet aut exprimat; certum est autem non omnes indulgentias æquiter sonare; nam quædam plures, quædam pauciores annos indulgentiæ concedunt. Sic igitur secundum quantitatatem multiplex est effectus indulgentiæ, vel (quod idem est) multiplex est indulgentia ex hoc capite.

Prima divisio indulgentiæ.

3. *Indulgentia dividitur in totalem, et partiale.* — Quid utraque sit. — *Quis sit adæqualius effectus indulgentiæ totalis.* — Hinc ergo habuit originem prima illa divisio indulgentiæ in totalem et partiale, quam significavit Clemens VI in Extrav. *Unigenitus*, de Pœnitent. et remiss., dicens, *thesauri Ec-*

supra dicebamus, interdum comparari hanc remissionem plenariam ei, quæ sit in baptismo, seu declarari per hunc effectum, quia constituit hominem in eo statu, in quo possit statim ingredi cœlum, si in eo moriatur, quod non sit nisi per totalem remissionem poenæ post remissam culpam; est ergo idem indulgentia plenaria, et totalis.

Indulgentia plena, plenior, et plenissima:

5. *Ratio dubii.* — Sed hic occurrit specialis difficultas, nam, si indulgentia plenaria totalis est, non recipit magis neque minus respectu ejusdem; consequens autem est contra stylum Cœriæ et canonum, in quibus invenimus indulgentiam plenariam, pleniorem seu largiorem, et plenissimam, ut patet ex Bonifacio VIII in extravagante *Antiquorum*, de Pœnitentiis et remission., ubi sic ait: *Non solum plenam, largiorem, imo plenissimam omnium suorum concedimus veniam peccatorum;* ergo est in hac indulgentia differentia inæqualitatis in effectu; ergo non omnes sunt totales. Imo præter has addi solet jubilæus, quo major quædam remissio significari censem.

6. *Variae quorundam sententiae.* — De his vocabulis multa disputant auctores, multique conati sunt differentiam inter priora tria membra quoad remissionem poenæ invenire, ut videre licet in Paludano, d. 20, q. 4, qui indulgentiam plenissimam voluit extendi usque ad remissionem culpæ venialis; in quo deceptus est, ut supra notavimus, et advertit etiam Adrianus, materia de Indulgentiis, ubi aliter distinctionem illorum membrorum declarat; et Suppl. Gabriel., in 4, d. 45, q. 3, et Navarrus, in Comm. de Indulg., notab. 9; qui omnes ad distinguenda illa membra supponunt, indulgentiam plenam et pleniorum non esse totales absolute, sed vel in ordine ad mortalia tantum, vel in ordine ad peccata confessa, vel ad pœnitentias injunctas, aut injungendas secundum ordinarium Ecclesiæ usum, ut late refert Corduba, q. 41, qui dicit, fortasse aliquem ex his modis distinguendi significationes illorum verborum verum fuisse secundum antiquum Ecclesiæ morem, quem indicat Bonifacius, non tamen declarat; e ideo incertum esse quis sit verus modus, vera que ratio distinguendi illa membra, quia hoc pendet ex significatione, in qua accipiebantur illa vocabula, de qua nobis non constat. Nam quod ad rem spectat (seclusa illa extensione

Paludani ad culpam veniale) certum est potuisse illos varios modos remissionum per Pontifices fieri. Item verisimile est unam remissionem potuisse dici plenam quadam consideratione, quæ respectu alterius sit deficiens; sicut sanctitas hominis justi habentis venialia peccata dicitur perfecta, quæ imperfecta censemur respectu ejus viatoris, qui liber est etiam a venialibus; hæc vero comparatione justitiae patriæ imperfecta videtur; vel sicut Beata Virgo dicitur fuisse plena in adventu Angeli, plenior adveniente Filio, plenissima in morte. Ad hunc ergo vel similem modum potuit fortasse dici in praesenti; sed cum hoc totum incertum sit, in divinanda veritate immorari non expedit.

7. *Resolutio.* — *Respondetur extravag. Antiquorum.* — Quocirca secundum praesentem statum et usum verius existimo nullam esse differentiam inter illas indulgentias quoad proprium et per se effectum indulgentiæ, ut sic. Quod tenuit Soto, d. 21, q. 2, art. 4, et Cordub. supra, qui in eamdem sententiam refert Medinam, in tract. de Indulgentiis. Colligiturque ex dicta extr. *Unigenitus*, in qua indulgentia in duo illa tantum membra securatur, totalem scilicet, et partiale; constat autem secundum praesentem usum Ecclesiæ solum vocari indulgentiam plenariam eam, quæ totalis est. Idem colligitur ex extravag. *Quemadmodum*, de Pœnit. et remiss., ubi Sextus IV volens revocare omnes indulgentias æquivalentes illi, quæ in anno Jubilæi Romæ conceditur, solum dicit, se revocare omnes et singulas plenarias indulgentias, etiam ad instar Jubilæi concessas. Et in decreto pro expeditione Terræ sanctæ in fine Concilii Lateran. sub Innoc. III, solum conceditur plena peccatorum venia, quam constat fuisse plenissimam. Similiter Martinus V, in fine Concilii Lateran., solum appellat indulgentiam plenariam, de qua etiam supra manifeste ostendimus esse totalem. Si ergo plenaria indulgentia, absolute et sine ulla limitatione concessa, remittit omnem poenam residuum de peccatis remissis quoad culpam, tam mortalibus quam venialibus, confessis vel non confessis, habentibus pœnitentiam injunctam, vel non habentibus, non superest aliquis major effectus, qui per indulgentiam pleniorum aut plenissimam fiat. Unde quando addebat illa verba, ut in dicta extrav. *Antiquorum*, fortasse id solum erat ad majorem rei declarationem et ad tollendos scrupulos qui ex variis opinoribus oriri poterant. Imo ait Soto,

indulgentiarum concionatores exaggerationis gratia illam gradationem invenisse. Sed cum Pontifex Bonifacius usurpet illam loquendi formam, majus aliquod fundamentum habere videtur. Et fortasse non improbabiliter possumus ulterius considerare, sicut philosophi dicunt, privationem totalem non recipere in se magis et minus, interdum tamen ratione causæ unam vocari majorem alia, ita in praesenti indulgentiam appellatam esse pleniorum aut plenissimam, non quia in remissione vel privatione poenæ magis aliquid efficiat, sed quia majorem vel maximam habet causam, quæ de effectu indulgentiæ certiores potest reddere fideles.

8. *In quo differat Jubilæus a plenaria indulgentia.* — De Jubileo autem, quod ad nomen spectat, multa videri possunt in Navarro, in Comment. de Jubilæo, not. 1, 2, 3 et 4; Cordub., q. 41 de Indulg.; Bellarm., lib. 1, c. 4. Sed omissa etymologia vocis, quod ad rem spectat, summa est, Jubileum ex prima impositione significasse annum remissionis, qui apud Hebreos erat quinquagesimus, in quo agrorum cultura cessabat, et omnes possessiones venditæ prioribus dominis restituiebantur, Levit. 25 et 27, Num. ult. Unde apud Isaiam, c. 63, translatæ est illa vox ad significandum tempus Evangelicæ legis, quod per annum Jubilæi Hebreorum significabatur. Hinc usurpata est eadem vox ad significandum annum illum, in quo maxime indulgentiæ Romæ conceduntur, qui prius fuit centesimus; nunc vero post 25 annos repetitur; inde autem derivata est vox ad significandum totalem indulgentiam, quæ sub plenissima forma conceditur. Maxime quando cum illa indulgentia, et in ordine ad lucrandam illam conceduntur alia privilegia seu favores, ut absolutio a casibus reservatis et a censuris, et commutatio votorum, etc. Ita Cordub., dict. q. 41, ex Antoni., Sylv. et aliis. Unde obiter adnotare debent, qui denunciant vel prædicant indulgentias, ne simplicem indulgentiam plenariam nomine Jubilæi pronuncient, ne fortasse aliqui decipientur, putantes non tantum propriam indulgentiam, sed etiam alios favores seu privilegia eis concedi, quia nomen Jubilæi juxta usitatam et adæquatam significationem hæc omnia in rigore complectitur. Dices: in bulla *Cruciatæ* conceditur indulgentia plenaria illo modo et cum prædictis privilegiis, et tamen juxta communem modum loquendi non censemur ibi concedi Jubilæus. Ideo ultra dicta videtur

* De octo lineis hic in nostra editione expunctis, vide ultimo tomo *Commentarium* in hunc locum.

est illud non frusta conceditur, sed aliquo modo utili; non occurrit autem aliis modus, quo possit talis indulgentia integrum habere effectum, aut additio illa alicujus esse utilitatis.

10. Ultimo circa hoc membrum dubitari potest, quibus verbis plenaria indulgentia concedi intelligatur. Respondet tamen brevis, quoties non additur signum aut verbum determinans remissionem ad partem pœnæ peccatorum, intelligi totam pœnam remitti, atque adeo indulgentiam esse plenam seu totalem. Itaque si expresse additur particula *plenaria*, vel alia æquivalens, res est clara. Idem est, si dicatur: *Indulgentia omnium peccatorum*; quia indulgere omnia est totum reatum eorum remittere. Denique idem censeo, si indefinite dicatur, *Concedimus indulgentiam peccatorum*; quia in his formis indefinite æquivalet universali, quia alias concessio esset inutilis, cum non possit ad unam partem magis quam ad aliam determinari, quod dicendum non est; ergo illa verba satis declarantem concedentis esse totalem indulgentiam concedere; hanc enim in rigore significat vox indulgentia, ad partem aliquam non limitata. Intelligendum vero hoc est, quando concedens habet plenam potestatem, nam si habeat limitatam, ut Episcopi, non debet ut illa forma; si autem illa utatur, intelligitur concedere quantum potest.

11. *Partialis indulgentia quæ sit.*—Atque hinc tandem expositum manet aliud membrum principalis divisionis in principio positæ, scilicet indulgentia partialis; est enim illa quæ non absolute, sed cum aliqua additione determinante remissionem ad partem pœnæ conceditur. Constat enim posse hoc modo concedi indulgentiam, quia pœna potest per partes remitti, ut supra ostensum est; et Praelatus Ecclesiae potest, vel juxta causæ exigentiam, vel juxta suam limitatam potestatem, vel certe pro sua voluntate partem tantum pœnæ remittere; quando ergo hoc sufficienter in concessione explicatur, indulgentia est partialis. Jam vero sequitur explandum, quibus modis hæc indulgentia contredi soleat; quod in sequenti sectione comodius dicemus.

SECTIO V.

Quibus modis partialis indulgentia concedatur.

1. *Primus modus esse potest, si indulgentia tantum concedatur de pœnitentiis injunctis, juxta multorum sententiam supra tractatam.* Sed hic modus in nostra opinione locum non habet, quia exposuimus illam adjectiōnem non esse restrictivam, sed potius augmentativam. Quod facile intelligitur, quando simul additur alia 'partialis' determinatio, ut unius anni, vel quadragenæ de pœnitentiis injunctis, id est, etiam de illis, juxta c. *Cum ex eo*, de Pœnit. et remiss., et communem expositionem superius traditam. Idemque est, si indulgentia concedatur indefinite, et sine alia limitatione, præter illam de pœnitentiis injunctis, ut si tenor sit: *Consequatur qui hoc fecerit, indulgentiam de pœnitentiis injunctis.* Nonnullam vero habet majorem dubitationem, quando conceditur *indulgentia plenaria de pœnitentiis injunctis*, quia tunc hæc particula videtur diminuens, et consequenter faciens, ut indulgentia non sit totalis, nisi secundum quid, absolute tamen partialis. Ad hoc vero jam supra responsum est, etiam ibi particulam illam non restringere, sed explicare magis, et quasi exagere indulgentiam, ut scilicet intelligatur habere effectum etiam in causis jam judicatis, et non solum quoad pœnam purgatorii, sed etiam quoad pœnitentiam sacramentalem. Aut intelligendam esse particulam de pœnitentiis jam ab homine injunctis, vel quæ secundum jus aut rectam rationem injungi deberent.

An particula, contritis et confessis, in concessione addita, faciat indulgentiam partiale.

2. *Quid de indulgentia de peccatis, hominibus contritis et confessis concessa.*—Alia additione, per quam censetur indulgentia restringi, ut partialis sit, videtur esse, quando conceditur indulgentia de peccatis *contritis et confessis*. Circa quam formam concessonis advertendum est, aliud esse, quantum ex tenore verborum appareat, concedere indulgentiam de peccatis, hominibus contritis et confessis; aliud vero concedere homini indulgentiam de peccatis, de quibus contritis et confessus quis fuerit. Nam in priori loeutione limitatio non ponitur ex parte peccatorum, quorum pœnæ remittendæ sunt,

sed ex parte personæ quoad conditionem, seu operationem, quæ ab illa postulatur, ut talem indulgentiam consequatur, nimurum, quod sua peccata fuerit confessa. Et ideo ex vi talis concessionis indulgentia non est partialis, sed totalis, quia si quis legitime confessus fuerit, quamvis multa peccata propter oblivionem, vel aliam legitimam causam in confessione omiserit, omnium plenariam indulgentiam consequitur, quia jam implevit conditionem in indulgentia requisitam; et quoad effectum nulla est posita limitatio. Quod recte sensit Cajetanus, tract. 45 de Indulg., q. 10. Idem tenet Corduba, q. 27, proposit. 2, qui refert plures Canonistas et Summistas, quorum non video probabile fundamentum; et ideo eos pretermitto. Qualis autem futura sit illa confessio, et quo tempore sit exhibenda, quando ex parte ejus, qui lucraturus est indulgentiam, requiritur, infra suo loco dicendum est.

3. *Quid de indulgentia de peccatis, de quibus quis contritus fuerit et confessus.*—*Prima opinio.*—At vero in altera concessionis forma non videatur determinatio ponи ex parte personæ, sed ex parte effectus seu peccatorum, quorum pœna per indulgentiam relaxatur; et ideo talis indulgentia videtur esse partialis, et non totalis, quia non de omnibus peccatis simpliciter, sed de illis tantum, quæ quispiam confessus est, conceditur. Fieri autem potest, ut aliquis multa habeat peccata nunquam confessa, qui tamen legitime indulgentiam illam lucretur, vel quia illa peccata fuerunt tantum venialia, vel quia fuerunt mortalia inculpabiliter oblitera et omissa in confessione, vel quia fuerunt commissa post ultimam confessionem, et de illis solum est homo contritus, et nondum confessus, quod sufficit ad talem indulgentiam lucrandam, saltem quoad remissionem pœnæ debitæ pro aliis peccatis jam confessis; quia ex vi talis formæ non postulatur confessio, ut conditio necessaria simpliciter ex parte ipsius personæ ad lucrandam indulgentiam, sed solum ex parte materiæ, ut sic dicam, circa quam versari debet effectus talis indulgentie. Atque hanc sententiam tenet Corduba, dict. q. 27, cum Angelo, verb. *Indulgentia*, n. 2, et Summa Rosella, verb. *Indulgentia*, n. 46; Gerson, Supplemento Gabrialis, et alius; estque valde probabilis opinio, quia est valde conformis verbis concessionis, ex quibus maxime pendet effectus indulgentie.

5. Secundo possunt esse peccata mortalia commissa post ultimam confessionem, eorum tamen confessio omittitur ante tempus indulgentiae propter impotentiam confitendi, non ex defectu voluntatis aut diligentiae ipsius pœnitentis. Et tunc Navarrus et alii dicunt

fectum indulgentiae se extendere ad illa peccata, non obstante predicta forma concessio-
nis. Et videntur fundari in hoc, quod propter
impotentiam nemo debet fraudari fructu in-
dulgentiae. Ideoque aliter videntur sentire de
illo, qui non propter potentiam, sed propter
suam voluntatem omittit tunc confessio-
nem peccatorum illorum, etiamsi habeat vo-
luntatem et propositum illa confitendi tempo-
re debito. Sed hoc mihi non probatur, quia
vel ex vi talis formae indulgentiae necessaria
est confessio sacramentalis talium peccato-
rum ad obtinendam eorum remissionem per
indulgentiam; et tunc quamvis propter im-
potentiam omittatur sacramentalis confessio,
non obtinebitur indulgentia; nam in his fa-
voribus nullum est inconveniens, imo scep-
tice contingit ut propter potentiam non
obtineantur, si conditio aliqua simpliciter
ponitur ut necessaria, et in ipsa concessione
casus impotentiae non excipiatur. Aut confessio
sacramentalis in re facta non est simpli-
citer necessaria, et tunc sive propter im-
potentiam omittatur, sive voluntarie in aliud
tempus necessarium differatur, obtinebitur
indulgentia de talibus peccatis, quia, ut sup-
ponimus, in concessione indulgentiae nihil
amplius de casu impotentiae, quam de casu
voluntariæ dilationis declaratur. Et eadem ra-
tione difficilis mihi videtur ratio vel exposicio
data in proximo puncto; nam, si ex vi et te-
nore concessionis necessaria est sacramentalis
confessio talium peccatorum, profecto gene-
ralis illa inclusio non sufficit; nam confessio
sacramentalis alicujus peccati in omni pro-
prietate et communi usu non dicitur, nisi illa
quæ in particulari fit de tali peccato; si au-
tem sacramentalis confessio non est necessaria
in re ipsa, non oportet recurrere ad illam
generalem confessionem, sufficit enim pro-
positum confitendi.

6. Quocirca, nisi aliqua ratione probabi-
ostendatur, ex vi talis formæ non esse neces-
sarium ad talem effectum, ut in re ipsa præ-
cedat sacramentalis confessio talium pecca-
torum, non video quomodo defendi possit,
indulgentiam illam esse totalem. Neque facile
apparet, quomodo illud prius defendi, aut
sustineri possit, si indulgentia absolute sonat,
de peccatis, de quibus aliquis contritus est et confessus; nam hæc verba ita absolute dicta
non significant confessionem in voto, sed in
re; nam confessio in voto non solet simpliciter
appellari confessio, sed propositum con-
fitendi; unde quoties indulgentiae non aliud

requirunt, solum contritionem postulant, quia
in ea continetur confessio in voto, vel ad ma-
jorem declarationem interdum addunt pro-
positum confitendi. Solum posset quis appa-
reenter illam expositionem accommodare,
quando concessio fit juxta formam Concilii
Lateran., sub Innoc. III, his verbis: *Concede-
mus plenam remissionem suorum peccato-
rum, de quibus fuerint corde contriti et con-
fessi;* nam particula illa, *corde,* cum ultra-
que particula sequenti conjungi potest, ideo-
que sufficere cordis confessionem, id est,
propositum confitendi talia peccata. Quid vero de hoc sentiendum sit, statim dicam.

7. *An indulgentia de peccatis de quibus quis contritus sit, et confessus, venialia includat, et quomodo.* — Occurrit tertium punctum de peccatis venialibus, quomodo scilicet in tali concessione includantur, si de illis non sit facta confessio in re ipsa, cum etiam votum ejus necessarium ad justificationem non sit, atque adeo in contritione non includatur. Adrianus enim supra et Corduba existimant pœnam venialium peccatorum non remitti per hujusmodi indulgentiam, nisi de illis sit facta sacramentalis confessio, vel in particu-
lari, vel saltem in generali, qualis a multis fit, qui post confessionem singulorum peccatorum, geeraliter se accusant de omnibus in quibus Deum offenderunt. Sed certe hæc generalis accusatio sacramentalis propriæ non est de his peccatis, hæc enim proprie significat specificam confessionem eorum; et ideo si illa sufficit ad indulgentiam obtinen-
dam de talibus peccatis, verisimile est illam non esse necessariam, quia vel nulla confessio exterior, vel sola sacramentalis petitur a Pontifice tanquam conditio necessaria ad consequendam indulgentiam talium peccatorum.

8. *Prima opinio.* — *Rejicitur.* — Quapropter satis verisimile existimo, effectum hujus indulgentiae extendi ad venialia peccata, etiamsi nullo modo confessio de illis facta sit, quia verba illa, *De quibus contriti et confessi fuerint,* optime possunt intelligi secundum partitionem accommodam, id est, de unoquoque peccato exigendo id, quod ad perfectam ejus remissionem sufficiens est; satim enim dicitur quis de omnibus peccatis contritus et confessus, qui de omnibus simpliciter est contritus, de mortalibus autem confessus, quia de his omnibus, de quibus necesse est, et sufficit conteri, contritus est, de quibus autem ultra hoc necesse est confiteri, confessus est. Unde

fit, nomine contritionis, non solum contritio-
rem perfectam, sed etiam quamcunque attri-
tionem, quæ per se sufficiat ad delenda ve-
nialia peccata, in illis verbis comprehendi. Et confirmatur hæc expositio, quia non est
verisimile, voluisse Pontificem, ad lucrandam
integre hanc indulgentiam confessionem ve-
nialium peccatorum postulare, quia generalis,
ut dixi, non postulatur; si vero futura sit spe-
cialis, sœpe est moraliter impossibile integre
fieri.

9. *Indulgentiam concessam de peccatis, de quibus quis contritus et confessus fuerit, totalem esse.* — Sic igitur explicata illa indulgentia, non videtur esse partialis, sed totalis, et simpliciter plenaria. Potestque hæc sen-
tentia confirmari ex decreto illo pro expedi-
tione Terræ sanctæ, quod habetur in fine
Concilii Lateran. sub Innocentio III; nam ibi
duplex fit concessio: prior fit *omnibus, qui
laborant propriis viribus et expensis,* sub illa
forma: *Plenam suorum peccatum, de qui-
bus liberaliter fuerint corde contriti et confessi,
veniam indulgemus.* Altera fit eis, qui non in
personis propriis, sed duntaxat suis expensis
aliquos, juxta qualitatem suam, ad tale bel-
lum destinaverint, atque illis etiam, qui e
converso in propriis personis, non tam
propriis expensis accesserint; fit antem sub
hac forma: *Plenam suorum concedimus ve-
niā peccatorum.* Unde fit argumentum. Non
est verisimile posteriorem hanc concessionem
esse majorem priore, cum prior concedatur
his, qui in propriis personis et propriis ex-
pensis laborant, posterior vero alterutrum
tantum facientibus; satis ergo est quod in-
dulgentia sit æqualis; sed posterior indul-
gentia est plenaria simpliciter, ut ex forma
recitata constat; ergo signum est, etiam
priorē indulgentiam esse plenariam simpli-
citer, et consequenter particulam illam, *de
contritis et confessis,* non restringere indul-
gentiam, sed explicare dispositionem ad il-
lam necessariam. Dicere quis potest, hoc
ideo esse, quia posterior restringenda est per
priorē, et non e converso haec per illam
amplianda. Sed hoc voluntarie dictum est,
tum quia favores potius ampliandi sunt; tum
etiam quia in posteriore nulla fit relatio ad
priorē. Nec nos dicimus illam priorē for-
mam esse per posteriorem ampliandam, sed
ex contextu et ratione colligimus illas duas
formas tanquam æquivalentes jure accipi.

10. Censeo ergo hanc sententiam valde veri-
similem, præsertim quando in forma additur

illa particula, *corde,* vel alia similis, quæ in-
dicet sermonem esse de confessione in re
vel in proposito; nam, si sermo sit magis ab-
solutus, difficultior est illa expositio, quan-
quam tunc etiam non desint auctores graves
qui dicant, etiam tunc sufficere confessionem
in voto, ut Glossa in Clement. unic. De Reliq.
et venerat. SS., verb. *Confessis;* Abbas in c.
Omnis utriusque sexus, de Poenit. et remiss.,
et Joannes Andreas, in c. *Quod autem,* eod.
tit. Quos refert et sequitur Sylv., verb. *In-
dulgentia,* q. 7, d. 2, et Angelus, n. 18,
et ibidem Summa Rosella; et Paludan., d. 20,
q. 4, a. 3. Possetque ultra ipsos alia expo-
sitio dari, ut illa quidem forma intelligatur
de confessione sacramentali in re facta, sub-
intellecta tamen conditione, *si necessaria,
vel quantum necessaria sit, ut illa peccata re-
missa sint quoad culpam:* sœpe enim contri-
tio non est tanta, ut per se sufficiat ad re-
missionem culpæ: additur ergo, *Contriti, et
confessi,* propter casum, in quo necessaria
potest esse confessio. Quod ita declaratur,
quia cum dicitur, *de quibus contriti, etc., ne-
cessesse est contritionem ibi accipi generatim
ut abstrahit a perfecta, et imperfecta, alio-
qui non sufficeret attritio cum confessione ad
lucrandam talem indulgentiam: propterea
ergo necessarium fuit addere confessionem,
quia sola contritio illo modo accepta non po-
terat esse semper sufficiens: ergo verisimile
est in tantum adjungi confessionem, in quan-
tum necessaria est ad justificationem, seu ad
perficiendam contritionem. Sed de legitimo
sensu harum formarum infra iterum redibit
sermo: nunc hæc tantum probabiliter dispu-
tata sint. Addo vero ultimo, etiam si dicamus
actualem confessionem talium peccatorum
esse necessariam, nihilominus indulgentia
illam de se talem esse, quamvis ut integrum
habeat effectum, majorem quandam disposi-
tionem, et speciale conditionem requirat
ex parte lucrantis illam, nimurum, sacra-
mentalem confessionem talium peccatorum.*

*Quando indulgentia per aliquot annos vel dies
conceditur, quomodo illi computandi sint.*

11. *Prima opinio.* — *Rejicitur.* — Tertio, for-
mula, et valde usitata indulgentia partialis
est per numerum dierum, aut annorum, et
sic concedi solent *quadragena,* id est, 40
dies indulgentiae, et *septena,* id est, indulgen-
tiae septem annorum: solet etiam quædam
indulgentia vocari *Carena,* quæ utramque
prædictam complectitur, scilicet jejunium 40

dierum, et septennam aliam pœnitentiam. Est autem vulgare dubium in hac materia, quid per hæc verba significetur. Aliqui enim putarunt, quando conceduntur tot dies vel anni indulgentiæ, id intelligentum esse de diebus vel annis purgatorii, id est, ut tot anni ex pœna purgatorii remittantur quot in indulgentia exprimuntur. Quod videtur sensisse Viguerius, in Institut., cap. 48, § 6, versic. 22. Eamque sententiam libenter arripiunt, et Catholicis tribuunt hæretici, ut irrideant indulgentias, quæ id remittunt quod nunquam futurum est. Est tamen falsa sententia, primo propter rationem insinuatam, quia sæpe conceduntur mille vel decem mille anni indulgentiæ, cum tamen pœnae purgatorii ordinarie non sint tanto tempore duraturæ, ut creditur, de quo supra dictum est. Secundo, quia ex verbis ipsis constat per illa nomina, *quadragesima*, *septuagesima*, et similia, significari antiquas pœnas, quæ olim erant in usu Ecclesiæ, et juxta illas fieri hanc remissionem. Tertio, quia pœna purgatorii non duratione tantum, sed etiam intensione, et acerbitate pœnarum mensuratur; unde verisimile non est æque remitti tot annos illius pœnae, sive intensa sit, sive remissa.

12. Communis sententia. — Est igitur communis sententia, diem vel annum in hujusmodi indulgentiis proxime significare durationem pœnitentialis satisfactionis in hac vita exhibetæ pro peccatis; per indulgentiam autem remitti non solam satisfactionem pœnitentiale, sed tantam pœnam purgatorii, quanta per pœnitentiam unius diei vel anni remitteretur. Ita explicant late Soto, dist. 21, q. 2, art. 1, et Corduba, q. 11. Et sufficienter probatur secunda ratione contra aliam sententiam facta, et sufficienti partium enumeratione.

13. Prima vero ratio contra priorem sententiam facta non videtur per hanc interpretationem expediri, quia unus annus pœnitentiæ hujus vitæ æquivalent seu remittit unum annum purgatorii, vel forte amplius; quia licet pœna hujus seculi minor sit quam purgatorii, tamen, quia voluntaria est, et non tantum passionis, sed etiam proprie actionis rationem habet, sufficit ad compensandam purgatorii pœnam, tam in duratione quam in acerbitate; ergo quantum ad inconveniens in ilia ratione illatum, perinde est remittere mille annos pœnitentiæ hujus vitæ, vel pœnae purgatorii. Propter hoc inconveniens vitandum, Soto supra negat per unum annum pœ-

nitentiæ hujus vitæ remitti purgatorio unum annum pœnae, sed fortasse unam horam vel diem; et ideo fieri posse ut per mille annos indulgentiæ non remittatur unus in purgatorio; neque satis esse pœnam hujus vitæ esse magis voluntarie assumptam, quia excessus, qui est in acerbitate pœnae purgatorii, non satis compensatur propter illam conditionem majoris voluntarii. At Corduba, q. 32, hanc sententiam non approbat; putat enim quemlibet annum pœnitentiæ hujus vitæ sufficere ad expiandum unum annum pœnae purgatorii, propter dictam rationem majoris voluntarii, quæ plus valet apud Deum quam acerbitas pœnae; ideoque aliis modis ipse respondet ad objectionem factam de tanto numero annorum, ut apud ipsum videtur licet, quæstione vigesima. Breviter vero assero, de re nobis incerta auctores hos disputare, Ecclesiam vero uti illa mensura, quæ sibi nota est, remittendo illam pœnam purgatorii, quæ tot annis pœnitentiæ hujus vitæ responderet, sive illa sit æqualis durationis, sive minoris, et sive illi anni in purgatorio computandi sint secundum multitudinem pœnarum, quæ simul inferri possunt pro variis peccatis, et singulæ possunt multis annis durare, et ex omnibus illa multitudo annorum consurgere, sive omnino secundum nostrorum annorum durationem computandi sint; hæc enim nobis incerta sunt, et ad causam presentem non referunt.

14. Juxta quem modum pœnitentiæ, illi respondeat indulgentia aliorum dierum, etc. — Tunc vero difficultatem nobis ingerit tercia ratio supra facta contra priorem sententiam, quæ videtur etiam contra hanc militare, quia pœnitentialis satisfactio ejusdem temporis non semper est ejusdem effectus aut fructus; illa enim quæ fit per opera magis pœnalia, plus remittit de pœna purgatorii, etiamsi æqualis sit in duratione; quando ergo conceditur annus indulgentiæ, de qua pœnitentia illius anni intelligentum id est, de gravia antelevi pœnitentiæ? Item jejunare semel in qualibet hebdomada unius anni, potest dici annua pœnitentia, et jejunare etiam omnibus diebus anni est annua pœnitentia, quæ longe diversos effectus habent in remittenda purgatorii pœna. De qua ergo intelligentus est annus indulgentiæ? Et similes interrogations possunt facile multiplicari. Ad quas omnes uno verbo respondentum est, præter durationem pœnitentiæ subintelligendum esse ejusdem pœnitentiæ modum, id est, acerbita-

tem operis satisfactorii, et frequentiam ejus intra annum, et alias hujusmodi circumstan-
tias, hoc enim argumentum factum convincit. Hic autem pœnitentiæ modus erat per antiquos canones præscriptus, ut videre licet apud Gratianum in fine decreti, et dist. 50; Bur-
chardum, lib. 6 sui decreti. Sic ergo nomen *Carenæ* significat pœnitentiam quadragesimæ dierum in pane et aqua, cum aliqua alia pœnitentiæ septem annorum, ut constat ex cap. *Accusati*, de *Accusationibus*, cuius verba sunt: *Si hoc fecerit, quadragesima dies in pane et aqua (quod Carenæ vocatur) cum septem sequentibus annis pœnitentia.* Et similia fere ha-
bentur in c. 2, de *Sponsa duorum*. Ubi Glossæ notant Carenam dictam esse, vel per syncopem, quasi quarentenam, vel potius a carendo vel cibis, vel consortio hominum; nam qui illam pœnitentiam agebant, per 40 dies recludebantur, et a consortio hominum separabantur. Quando ergo conceditur, verbi gratia, una Carenæ indulgentiæ, remittitur tanta pœna purgatorii quanta ex vi illius pœnitentiæ comparari poterat. Sic etiam in c. *Hoc ipsum*, 33, q. 2, dicitur: *Ecclesiastica consuetudine usurpatum est, ut majorum criminum pœnitentia septem annorum spatio concludatur.* Non declaratur autem illius septemnis pœnitentiæ modus. Ex aliis vero canonibus pœnitentialibus colligitur, pro aliquibus peccatis præscriptam esse certam aliquam pœnitentiam tanti temporis, ut, verbi gratia, jejunare omnibus sextis feris illorum annorum, vel quid simile; frequentius tamen modus talis pœnitentiæ remittebatur arbitrio sacerdotis, juxta æqualitatem criminis prudenter judicantis. Nam, quia diuturnitas pœnitentiæ multum confertum ad ejus acerbitatem, tum etiam ad fructum, et quia facilius etiam definiri poterat, ideo frequentius canones pœnitentiales durationem pœnitentiæ determinabant, modum autem ejus committebant arbitrio sacerdotis, quanquam etiam ipsa duratio temporis non erat ita præscripta, quin arbitrio etiam judicis posset vel limitari vel augeri, ut ex eisdem decretis colligitur: estque optimus locus in Conc. Nicen., c. 11 et 12. Et ita etiam constat quid nomine *septuagesima*, vel *quadragesima* significetur, nimis rara pœnitentia, quæ secundum formam juris, vel consuetudinis Ecclesiæ tanto tempore fieri solebat; et specialiter nomine quadragesimæ alludi videtur ad pœnitentiam illam solemnem, quæ in principio quadragesimæ inchoabatur, et durabat usque ad diem *Cœnæ Domini*, juxta cap. *In*

capite, d. 50. Unde tandem fit ut generalis regula ad explicandum hunc effectum suumenda sit in ordine ad prudens arbitrium sacerdotis, tum quia neque in decretis antiquis definiuntur pœnae omnium peccatorum, cum tamen indulgentiæ se extendant ad quælibet peccata; tum etiam quia ipsi pœnitentiales canones non excludebant arbitrium sacerdotis, sed solum erant veluti quædam regulæ directivæ illius. Quando ergo conceditur unus annus indulgentiæ, verbi gratia, intelligitur de pœnitentia unius anni prudenter injuncta a sacerdote pro talibus peccatis, et consequenter de tanta pœna purgatorii, quanta per illam pœnitentiam redimeretur; tanta enim per similem indulgentiam remittitur, et secundum hanc eamdem proportionem explicanda erit omnis alia temporalis indulgentia, augendo vel minuendo effectum ejus secundum proportionem ad majus vel minus tempus, cæteris paribus quoad modum et qualitatem pœnitentiæ.

15. Variae difficultates. — **Prima.** — **Se-
cunda.** — Sed adhuc non quiescit animus, nec satis concipit quomodo juxta hanc interpretationem possit esse certus ac definitus effectus hujus indulgentiæ. Primo, quia eodem tempore et per opus omnino simile, unus homo consequitur majoris pœnae remissionem quam alius, vel quia gravior Deo est, vel quia majori affectu operatur, vel ob alias circumstantias. Secundo, quia vel est sermo de pœnitentia jam actu injuncta a sacerdote, vel quæ esset injungenda secundum rectam rationem. Primum dici non potest consequenter ad ea quæ ante diximus, et saltem juxta omnium sententiam locum non habet. quando in ipsa indulgentia expresse non dicitur, *de injunctis pœnitentiis*, sed simpliciter conceduntur tot anni vel quadragesimæ indulgentiæ. Et præterea nunc fere nihil remitteretur per hujusmodi indulgentias, quia fere omnes pœnitentiæ, quæ nunc injunguntur per totam vitam homini committenti multa et gravia peccata, non æquivalent pœnitentiæ unius anni, quæ olim injungi solebat. Si autem dicatur secundum pœnitentiæ, quæ injungi possent, etiam secundum prudenter, non consistunt in indivisibili, sed etiam habent latitudinem rigorosæ, mediocris et mitissimæ pœnae intra latitudinem justitiae, quibus, in remittenda pœna purgatorii, inæqualis respondet effectus; per quam ergo ex his pœnis mensurandus erit effectus hujus indulgentiæ? cum ille certus esse, et